

УДК 630*9(332.3)

У. П. Бабкевич,
аспірант кафедри економіки і менеджменту лісових підприємств,
Національний лісотехнічний університет України, головний спеціаліст відділу інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Львівській області

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ІНСТРУМЕНТІВ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО СПРИЯЄ ПАРНИКОВОПОГЛИНАЮЧІЙ СПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ

U. Babkevych,
Postgraduate student of economics and management of forest enterprises department, National Forestry University of Ukraine,
Chief Specialist of the instrumental and laboratory control department, State Environmental Inspectorate in Lviv region.

THEORETICAL JUSTIFICATION OF FOREST POLICY INSTRUMENTS TO STIMULATE INDUSTRIAL AND ECONOMIC ACTIVITY THAT CONTRIBUTES CAPACITY OF FOREST ECOSYSTEMS TO ABSORB GREENHOUSE GASES

Розглянуто значення лісових екосистем у протистоянні деструктивним наслідкам глобальної зміни клімату. Запропонована система інструментів лісової політики щодо покращення здатності лісових екосистем поглинати парникові гази. Подана коротка характеристика та обгрунтовано доцільність наведених інструментів.

The role of forest ecosystems in confronting of destructive effects of global climate change was shown. The system of forest policy instruments to improve the ability of forest ecosystems to absorb greenhouse gases was proposed. A brief description and the expediency of these instruments were done in the article.

Ключові слова: інструменти лісової політики, лісові екосистеми, поглинання парникових газів, зміна клімату, лісова політика.

Key words: forest policy instruments, forest ecosystems, absorption of greenhouse gases, climate change, forest policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний рівень життя суспільства характеризується інтенсивним споживанням природних ресурсів, великою енергозатратністю та збільшенням кількості відходів. Наслідками стрімкого економічного зростання стали незворотні зміни природних процесів та взаємозв'язків, що створили нові умови для переоцінки пріоритетних напрямів розвитку. Таким новим напрямом є ведення економіки на основі сталого розвитку, визнаного більшістю країн світу як такого, що дозволяє розвивати економіку у довгостроковій перспективі, не виснажуючи природу, може задовольнити потреби сучасної людини і не обмежить в задоволенні потреб майбутні покоління.

Оскільки від типу клімату залежать умови життя і діяльності людини, напрями і рівень розвитку економіки, то глобальна зміна клімату, що підсилюється великими об'ємами щорічних викидів парникових газів, виступає однією з основних та найнебезпечніших загроз людства. За таких умов зростає глобальне суспільне екологічне, економічне і соціальне значення лісових екосистем як поглиначів парникових газів і лісового господарства як галузі національної економіки, що впливає на процеси поглинання і викиди парникових газів лісовими екосистемами. У зв'язку із загостренням глобальних екологічних загроз буде зростати суспільна вартість екологічних послуг щодо поглинання лісовими екосистемами парникових газів. Це зростання буде пов'язане з

об'єктивною необхідністю зменшення викидів парникових газів у довкілля до 2050 року на 50 відсотків та зростанням обсягів суспільної праці, що буде спрямована на скорочення викидів парникових газів промисловими підприємствами, транспортом та іншими забруднювачами повітря [9; 10].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питаннями, що пов'язані з глобальною зміною клімату та значенням лісових екосистем у боротьбі з її деструктивними наслідками, займалися: Букша І.Ф., Добролюбова Ю.С., Жарова Л.В., Ільїна М.В., Лакида П.І., Лицур І.М., Синякевич І.М., Туниця Ю.Ю. та інші. Багато уваги в своїх роботах вони приділяли економічній вигоді від здатності лісів поглинати парникові гази та позитивно впливати на якісний стан довкілля. У працях І.М. Синякевича значна увага приділена побудові національної лісової політики на засадах сталого розвитку як запоруки ефективного функціонування економіки природокористування. Формування системи інструментів лісової політики щодо стимулювання парниковопоглинаючої здатності лісових екосистем є недостатньо опрацьованим, однак дуже важливим завданням, на вирішення якого і направлена дана стаття.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Ефективність функціонування лісової політики щодо покращення вуглецевопоглинаючої спроможності лісових екосистем багато в чому залежить від правильного підбору та послідовності впровадження відповідних інструментів лісової політики. Інструменти лісової політики, спрямовані на стимулювання виробничо-господарської діяльності, що сприяє парниковопоглинаючій спроможності лісових екосистем, можна згрупувати за характером впливу на суб'єктів лісокористування [12, с. 34]. До економічних інструментів можна віднести:

- створення та функціонування національного "Зеленого фонду" для фінансування, відтворення і охорони лісів "Кіото";
- національну систему менеджменту в лісовому господарстві та екологічної сертифікації лісових екосистем з урахуванням їх спроможності поглинати парникові гази;
- відшкодування екологічної шкоди, завданої фізичними і юридичними особами лісовим екосистемам у випадках, коли вона призвела до погіршення поглинання парникових газів;
- державні дотації на заходи, що сприяють поглинанню лісовими екосистемами парникових газів.

До адміністративних інструментів лісової політики, за допомогою яких можна досягти покращення вуглецевопоглинаючої спроможності лісових екосистем, можна віднести:

- національний кадастр парникових газів у лісовому і сільському господарстві;
- державні стандарти на стан лісових екосистем, що враховують їх спроможність поглинати парникові гази;
- встановлення мінімального рівня поглинання парникових газів;
- заборону експорту круглої кондиційної деревини.

До правових інструментів лісової політики в сфері оптимізації вуглецевопоглинаючої спроможності лісових екосистем слід віднести:

- національне законодавство України, що регулює діяльність у сфері лісового господарства;
- міжнародні домовленості, спрямовані на збереження та покращення стану лісових екосистем.

До соціально-психологічних інструментів, спрямованих на загострення соціальної свідомості на важливості вуглецевопоглинаючої спроможності лісових екосистем, відносяться:

- обов'язкове навчання дітей та молоді правилам поведінки в лісі;
- відкритість та поширення інформації серед населення про небезпеку глобального потепління та значення лісових екосистем у запобіганні цього деструктивного явища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Створення національного "Зеленого фонду" для фінансування, відтворення і охорони лісів "Кіото" впливає із результатів самітів у Копенгагені (2009) і Канкуні (2010), в рамках яких світова спільнота дійшла згоди щодо створення промислово розвиненими країнами "Зеленого фонду". За рахунок коштів "Зеленого фонду" будуть здійснюватися заходи, спрямовані на зменшення викидів парникових газів у довкілля та збільшення поглинання їх екосистемами. Особлива увага буде приділятися збереженню та покращанню якісних характеристик лісових екосистем як найпотужніших поглиначів парникових газів. Ще один дієвий спосіб, за допомогою якого можна домогтися збільшення поглинання парникових газів — створення лісів "Кіото". Принципова відмінність лісів "Кіото" від інших лісів полягає в тому, що їх будуть створювати на землях, на яких понад 50 років не росли

лісові насадження. До таких земель можна віднести еродовані та виснажені землі, непридатні для ведення сільського господарства. В Україні під таку категорію підпадає велика площа земель. Ще в середині 90-х років площа еродованих земель в Україні становила 10,6 млн га і з кожним роком вона тільки збільшується [14]. Особливо скрутна ситуація в центральній та східній частині держави, де інтенсивно розвивається важка промисловість. Так, за даними Державного агентства земельних ресурсів на вересень 2012 р., площа деградованих та малопродуктивних угідь на Донеччині сягала 205 тис. гектарів. За останні десять років з орних земель виведено 4,8 тис. га малопродуктивних та деградованих земель [2]. Переведення цих земель у покриті лісом території матиме подвійний позитивний вплив як на клімат, так і на збереження та якісний стан ґрунту. Враховуючи інтенсивність поглинання парникових газів молодими деревами [1], при правильному підборі видів рослин для кожної території можна домогтися суттєвого зниження викидів CO₂ в повітрі та покращити загальну екологічну ситуації в регіоні.

Запровадження національної системи менеджменту в лісовому господарстві та екологічної сертифікації лісових екосистем з урахуванням їх спроможності поглинати парникові гази. Виділення вуглецевопоглинаючої функції з цілого ряду корисних невід'ємних функцій лісових екосистем диктується сучасною екологічною ситуацією в світі. Проблема глобальної зміни клімату відчувається все сильніше з кожним роком, тому треба робити рішучі кроки в боротьбі з її деструктивними наслідками. Врахування спроможності лісових екосистем поглинати парникові гази в системі національного менеджменту та екологічної сертифікації як окремого критерію, дозволить покращити якісні параметри лісів та зобов'яже лісовласників більше уваги приділяти екологічним та соціальним функціям лісів. Цей інструмент сприятиме підвищенню ефективності не лише лісової, але й екологічної політики, оскільки він спрямований на подолання глобальних екологічних загроз і зміцнення екологічної безпеки. Ліси, що добре поглинають парникові гази, свідчать про високу якість продукції лісовирощування, а також екологічних послуг лісогосподарського виробництва. Удосконалення національної системи екологічної сертифікації лісів дозволить національному лісовому господарству вийти на новий рівень розвитку та зробити

його продукцію більш конкурентоспроможною на міжнародних ринках, оскільки все більша частина населення розвинутих країн свідомо вибирають товари з позначкою "екологічний товар".

Функціонування системи відшкодування екологічної шкоди, завданої фізичними і юридичними особами лісовим екосистемам, у випадках, коли вона призвела до погіршення поглинання парникових газів. Цей інструмент витікає із суті принципів екологічної політики, теоретичне обґрунтування яких зроблене в ряді наукових праць [12; 13; 15]. Важливе значення для успішного функціонування даного інструменту має принцип загальнообов'язковості. Відшкодування екологічної шкоди повинно здійснюватися з усіх недобросовісних лісокористувачів у лісах усіх форм власності. Для досягнення максимальної ефективності системи відшкодування екологічної шкоди необхідно удосконалити всі питання, пов'язані з регулювання грошових потоків. Згідно сучасного законодавства кошти, які відшкодовуються за шкоду, нанесену лісовим екосистемам, надходить на рахунки місцевих бюджетів. Частина з тих коштів перераховується в державний бюджет, а решта — залишається місцевим органам влади і в більшості випадків направляються на різноманітні місцеві потреби, які вважаються першочерговими. Відтак шкода, завдана лісу, не усувається, а його загальна здатність до поглинання CO₂ поступово знижується. Для уникнення проблеми з перерозподілом коштів ефективним буде введення прямих платежів. Сума збитків, що буде нарахована суб'єкту лісокористування за завдану ним шкоду лісовим екосистемам повинна бути направлена на фінансування конкретних дій по усуненню завданої шкоди. Таким чином буде усунена завдана екологічна шкода. Основною перешкодою на шляху реалізації цієї схеми може стати непрозорість дій та недобросовісність як лісокористувачів, так і контролюючих організацій. Однак, за такого розподілу коштів можна домогтися реальних позитивних змін у національному лісовому господарстві.

Державні дотації на заходи, що сприяють поглинанню лісовими екосистемами парникових газів. У процесі заліснення малопродуктивних чи еродованих земель важливе значення має правильний підбір деревних порід. Необхідно враховувати температурні умови, тип ґрунтів, режим зволоження на даній території та обрати такий посадковий матеріал, що буде проявляти найкращу здатність до росту та

Таблиця 1. Обсяги виділення кисню та поглинання вуглекислого газу за період утворення річного приросту деревних порід

Деревні породи	Площа, га	Показники киснепродуктивності		Показники поглинання CO ₂	
		Вага кисню, що утворюється за рік на 1 га, т	Загальна вага кисню, що утворюється за рік, т	Вага CO ₂ , що поглинається за рік на 1 га, т	Загальна вага CO ₂ , що поглинається за рік, т
Хвойні породи					
Сосна звичайна	514,5	3,22	1656,69	4,2	2160,9
Сосна гірська	1283,4	0,25	320,85	0,33	423,52
Ялина європейська, зокрема:	26949,5	5,22	140683,68	6,84	184216,19
у високогір'ї	26184,1	5,17	135371,8	6,77	177266,36
у бучинах і яличинах	765,4	6,94	5311,88	9,08	6949,83
Ялиця біла	1257,0	2,91	3657,87	3,81	4789,17
Модрина європейська	8,0	5,71	45,68	7,48	59,84
Сосна кедрова європейська	1,3	5,71	7,42	7,48	9,72
Разом:	30013,7	-	146372,19	-	191659,34
Середнє:	-	4,88	-	6,39	-
Листяні породи					
Бук лісовий	3464,4	6,17	21375,35	8,08	27992,35
Груб звичайний	1,9	1,78	3,38	2,33	4,43
Явір	12,0	3,29	39,48	4,31	51,72
Клен гостролистий	1,8	3,29	5,92	4,31	7,76
В'яз гірський	3,6	3,3	11,88	4,32	15,55
Береза повисла	151,8	4,12	625,42	5,4	819,72
Вільха чорна	2,2	1,21	2,66	1,57	3,45
Вільха сіра	187,3	2,02	378,35	2,63	492,6
Вільха зелена	90,2	0,07	6,31	0,09	8,12
Вербка	69,4	2,02	140,19	2,63	182,52
Разом:	3984,6	-	22588,94	-	29578,22
Середнє:	-	5,67	-	7,42	-
Всього по КНПП	33998,3	-	168961,13	-	221237,56

Джерело: [7].

розвитку в таких умовах. Необхідно взяти до уваги також те, що деревні породи мають неоднакову здатність до поглинання вуглекислого газу та продукування кисню. Тому для пониження загального рівня парникових газів у повітрі потрібно створювати такі лісові екосистеми, що будуть найінтенсивніше поглинати CO₂ в конкретних умовах місцезростання.

У дослідженнях, що проводилися на території Карпатського національного природного парку, дається характеристика деревних порід щодо їх інтенсивності поглинати вуглекислий газ [7]. Як видно з таблиці 1, хвойні породи дерев мають більшу киснепродуктивну та вуглецевопоглинаючу здатність у порівнянні з листяними. Найвищу здатність серед хвойних порід до поглинання вуглекислого газу і, відповідно, до продукування кисню проявляє ялина європейська, однак лише в бучинах і яличинах. Такі посадки ялини європейської за 1 рік здатні поглинати більше 9-ти т CO₂ з гектара. Дещо нижчою є вуглецевопоглинаюча здатність модрини європейської та сосни кедрової європейської і становить 7,48 т CO₂/га за рік. Що стосується листяних порід, то їх здатність до

поглинання CO₂ коливається від 2,3 до 5,4 т CO₂/га за рік. Виняток становить бук лісовий, чия вуглецевопоглинаюча здатність є більшою 8-ми т CO₂ з гектара.

Для заохочення лісовласників створювати лісопосадки з метою зниження загального рівня вуглекислого газу в повітрі ефективним буде механізм державних дотацій за посадку та збереження порід, що мають високу вуглецевопоглинаючу здатність. Особливо це стосується тих порід, які не мають визначного народногосподарського значення, однак проявляють високу інтенсивність до поглинання вуглекислого газу.

Національний кадастр парникових газів у лісовому і сільському господарстві — це один із інструментів лісової політики, який функціонує в Україні вже понад 10 років. У національному кадастрі антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990—2009 рр. подана інформація про динаміку рівня парникових газів в наступних секторах: енергетика; промислові процеси; використання розчинників та інших продуктів; сільське господарство; землекори-

Таблиця 2. Динаміка зовнішньої торгівлі України в сфері деревообробної та целюлозно-паперової промисловості [3]

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США
Деревина і вироби з деревини:	827165,0	374534,6	801160,2	545756,0	669962,2	281220,9	828204,0	341530,5	1078325,4	393017,4	1060609,3	369568,6
- деревина і вироби з деревини	827000,1	363002,7	800797,2	530604,2	669836,1	271779,5	827994,1	324094,9	1077831,2	374548,6	1059739,7	349255,0
- корок та вироби з нього	108,8	9385,9	77,9	10614,1	15,0	6608,0	47,4	11589,0	203,5	13417,4	116,5	14785,8
- вироби із соломи	56,1	2146,0	285,1	4537,7	111,1	2833,4	162,5	5846,6	290,6	5051,4	753,1	5527,8
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів:	767742,7	1523021,1	874402,5	1835249,4	806971,6	1373331,5	940524,4	1658313,6	1105322,9	1836676,3	1132082,5	1812615,9
- маса з деревини	4527,7	99386,3	1359,4	104878,0	762,0	76800,3	734,8	117399,7	610,0	143439,8	568,3	121007,6
- папір та картон	695574,2	1317780,7	786250,5	1586668,4	699910,7	1203059,4	822773,3	1438617,2	963068,8	1582569,1	1007673,8	1575419,3
- друкована продукція	67640,8	105854,2	86792,6	143703,1	106298,9	93471,9	117016,3	102296,7	141644,2	110667,3	123840,4	116189,0

Ажерело: [3].

ствання, зміни в землекористуванні та лісове господарство (далі — ЗЗЗЛГ); відходи [4]. Що стосується сектора ЗЗЗЛГ, то це єдиний сектор економіки, де абсорбція парникових газів перевищує їх викид. У даному секторі спостерігається чисте поглинання парникових газів, яке в 2009 році становило 24,9 млн т CO₂-екв. Однак, ця величина далеко не оптимальна, оскільки в 15 разів менша від рівня викидів у тому ж році. Для оцінки рівня викидів та поглинання парникових газів у секторі ЗЗЗЛГ використовують Керівні настанови з ефективної практики для землекористування, змін у землекористуванні та лісовому господарстві [11].

Втілення цього інструменту в сферу екологічної і лісової політики сприяє накопиченню об'єктивної інформації про викиди і поглинання парникових газів у сільському і лісовому господарстві, сприяє удосконаленню ціноутворення на екологічні і соціальні послуги лісових екосистем.

Введення державних стандартів на стан лісових екосистем враховують їх спроможність поглинати парникові гази. Цей інструмент передбачає встановлення національних вимог до стану лісів із врахуванням їх спроможності поглинати парникові гази, а також додаткових вимог до лісового менеджменту з метою посилення поглинаючої спроможності лісових насаджень (щодо поглинання парникових газів). Враховуючи динамічне зростання вартості екологічних і соціальних послуг лісових екосистем, можна очікувати на те, що в майбутньому зростатиме кількість країн, які вводитимуть заборону на суцільні рубки лісу та оголення лісових земель, будуть посилювати заходи охорони лісів від самовільних рубок, пожеж, хвороб та пошкодження шкідниками. Україні як державі, яка прагне наздогнати європейські країни за рівнем економічного, політичного та екологічного розвитку, доречно удосконалювати природоохоронну політику, приймати сміливі та дієві рішення в напрямку охорони, відновлення та раціонального використання природних ресурсів.

Встановлення мінімального рівня поглинання парникових газів. Розглядаючи загальний рівень парникових газів в атмосферному повітрі, більшість науковців основну увагу приділяють величині їх викидів унаслідок антропогенної діяльності. Окрім максимального рівня викидів, надзвичайно важливим є встановлення мінімального рівня поглинання парникових газів. Лицур І.М. [6] пропонує встановити мінімальний рівень поглинання

CO₂ у кількості не менше 2% від викидів. На нашу думку, ця цифра є недостатньою, оскільки не зможе задовольнити загальновізваної мети недопущення підняття температури більше ніж на 2 °С. На міжнародних конференціях і досі ведуться дискусії щодо максимального рівня викидів між різними державами. Для вирішення міжнародних суперечок можна ввести такий мінімальний відсоток поглинання парникових газів, який буде відповідати необхідній для кожної держави величині скорочення викидів, щоб досягти базового року. Досягнення поставлених цілей щодо величини поглинання парникових газів не може обійтись без залучення лісових екосистем, оскільки поглинання вуглекислого газу — це запорука росту та розвитку будь-якої рослини. Це сприятиме покращенню якісного та кількісного стану лісових екосистем у цілому світі. Перепоглинання парникових газів створюватиме не тільки екологічний та соціальний позитивні ефекти, але й економічний ефект, оскільки збільшиться кількість квот, які можна буде продати або використати для покриття викидів від власного виробництва [5].

Заборона експорту круглої кондиційної деревини. Як наголошувалося в попередніх розділах, рівень лісистості України далекий від оптимального і віковий розподіл українського лісу не здатен забезпечити достатньої кількості деревини для задоволення потреб населення. Загострює ситуації ще й те, що Україна постійно здійснює експорт круглої деревини. Розглядаючи динаміку експорту та імпорту деревини і виробів з деревини протягом 2007—2012 рр. (табл. 2), варто відзначити, експорт переважає імпорт в 2,2—2,9 раз в грошовому еквіваленті. Основу експорту складає саме цільна деревина та вироби з неї, а імпортуються вже перероблена маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів. Таким чином, знижується необхідність у лісопереробній галузі, скорочуються робочі місця, росте загальний рівень безробіття. Що стосується експортерів лісоматеріалів, то більша половина ринку зайнята підприємствами Державного агентства лісових ресурсів України (51%), решта — приватні фірми (43%) та фізичні особи (5%) [8]. Заборона експорту круглої деревини не тільки покращить економічну ситуацію в країні, але й допоможе скоротити обсяги рубок за рахунок припинення діяльності приватних фірм та фізичних осіб, основою діяльності яких був виключно експорт деревної продукції лісу. Додаткові площі лісів, які

вдасться зберегти внаслідок заборони експорту круглої деревини, збільшати відсоток поглинання вуглекислого газу в Україні та сприятимуть покращенню екологічної ситуації загалом.

Національне законодавство України, що регулює діяльність у сфері лісового господарства. В Україні прийнято багато законодавчих актів, які регулюють поведінку з лісовими ресурсами, серед найважливіших: Лісовий кодекс України; ЗУ "Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону"; ЗУ "Про охорону атмосферного повітря"; ЗУ "Про охорону навколишнього природного середовища"; ПКМ України "Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів"; ПКМ України "Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу"; ПКМ України "Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів"; ПКМ України "Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України". Основна увага сучасного законодавства в сфері лісового господарства направлена на оптимізацію ведення ЛГ з метою збільшення прибутків від продажу лісових ресурсів, і тільки деякі з них направлені на збереження лісів задля оптимізації їх екологічних та соціальних функцій. Необхідно прийняти та затвердити документи, які б звернули увагу на екологічні та соціальні функції лісів та зобов'язали до стимулювання вуглецевопоглинаючої функції лісів.

Міжнародні домовленості, спрямовані на збереження та покращення стану лісових екосистем. Міжнародні конференції на найвищому рівні та зустрічі глав держав, присвячені вирішенню актуальних проблем лісового господарства та визнання важливості соціальних та екологічних функцій лісових екосистем чинять великий вплив на свідомість населення, на усвідомлення важливості обговорюваних питань. Залежно від міжнародних документів, підписаних Україною, формується національна та регіональна лісова політика, тому вони мають важливу роль для досягнення сталого лісокористування.

Відкритість та поширення інформації серед населення про небезпеку глобального потепління та значення лісових екосистем у за-

побіганні цього деструктивного явища. Вплив на поведінку суспільства за допомогою засобів масової інформації є одним із найефективніших на сьогодні. Обізнаність широких мас населення в тих чи інших питаннях може зіграти вирішальну роль у прийнятті рішення на державному чи навіть світовому рівні. Проведення глобального інформування населення про сучасний екологічний стан, про екологічні проблеми та їх наслідки, допоможе звернути його увагу на значення лісових екосистем у вирішенні таких проблем. Необхідно донести до кожного, що навіть незначна, на наш погляд, шкода лісу може призвести до великих негативних змін у глобальному масштабі. Людство повинно перестати жити сьогоднішнім днем і почати думати про якість життя в майбутньому, усвідомити, що екологічна та соціальна роль лісу набагато важливіша за економічну.

Обов'язкове навчання дітей та молоді правилам поведінки в лісі. Будь-яка економічна чи політична діяльність, спрямована на покращення якісного та кількісного стану лісових екосистем, не дасть вагомих результатів, якщо не буде підкріплена розумінням та підтримкою населення. Виховувати в людях любов до лісу та ознайомлювати їх зі значенням лісових екосистем для збереження життя на Землі необхідно з дитячого віку. Починаючи з дитячих садків, потрібно впроваджувати бесіди та навчання у формі ігор на тему екологічної ролі лісів. У школах та вищих навчальних закладах, незалежно від професійного напрямку, необхідно навчати дітей, що ліс — це не "мертвий" товар чи дрова, а дім для безлічі тварин і комах; це живий організм, який дихає, росте і розвивається та здатен "відчувати біль" від жорстокого становлення людей. Любов до Природи, до лісу, до всього живого починається з сім'ї, з прикладу батьків, які виховують моральні та духовні цінності в своїх дітей. Тільки таке екологічно свідоме суспільство може досягти мети сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

Покращення якісного стану лісів сприяє очищенню повітря та води, збереженню ґрунтового покриву, знижує ризик повеней та паводків на прилеглих територіях, сприяє збереженню біорізноманіття. Лісові екосистеми мають позитивний суспільний ефект за рахунок морального, духовного та фізичного оздоровлення населення. Для підсилення екологічних та соціальних функцій лісових екосистем необхідно створити такі умови, за яких лісовласни-

кам буде економічно доцільно вести лісове господарство на засадах сталого розвитку. Саме тому впровадження інструментів лісової політики, які будуть сприяти парниковопоглинаючій здатності лісових екосистем має дуже важливе значення з екологічної, економічної та соціальної точки зору.

Література:

1. Динаміка фітомаси та вуглецю в лісах Черкаської області [Електроний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2009_135/mov.pdf
2. Донецчина: Щорічне збільшення площ еродованих земель змушує землевпорядників області вживати заходи для вилучення їх з оборотку [Електроний ресурс]. — Режим доступу: http://dazru.gov.ua/terra/control/uk/publish/article;jsessionid=3CA6B1F0D811-5FB2D4188AB4895265C2?art_id=139304&cat_id=20657
3. Зовнішньоекономічна діяльність [Електроний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm
4. Інформація щодо інвентаризації парникових газів [Електроний ресурс]. — Режим доступу: http://seia.gov.ua/nature/control/uk/publish/article;jsessionid=1A5158740DB2005-B03ABF0919D5FFF97?art_id=127057&cat_id=11
5. Киотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату [Електроний ресурс]. — Режим доступу: www.climate.org.ua
6. Лицур І.М. Еколого-економічні проблеми просторової організації лісового комплексу України / І.М. Лицур; за ред. д.е.н., проф., акад. НАН України Б.М. Данилишина. — К.: РВПС України НАН України, 2010. — 317 с.
7. Лялюк-Вітер Г.Д. Дослідження санітарно-гігієнічних функцій лісових екосистем Кар-

патського національного природного парку / Г.Д. Лялюк-Вітер // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. — Львів: РВВ НЛТУ України, 2009. — Вип. 19.10. — С. 78—81.

8. Про експорт деревини і лісопродукції з території України [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/6>

9. Результати 15-ої Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату та критичний аналіз участі в ній офіційної делегації від України [Електроний ресурс]. — Режим доступу: http://climategroup.org.ua/?page_id=299

10. Результати 16-ої Конференції сторін Рамкової Конвенції ООН зі зміни клімату в Канкуні [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://nesu.org.ua/oglyad-kankunu/>

11. Руководящие указания по эффективной практике для сектора ИЗЛХ [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/gpplulucf/gpplulucf/russian/ch3.pdf>

12. Синякевич І.М. Лісова політика: підручник / І.М. Синякевич. — Львів: ІЗМН, 2005. — 223 с.

13. Синякевич І.М. Інструменти цінової політики в лісовому господарстві / І.М. Синякевич; Національний лісотехнічний університет України // Деревообробник. — 3—16 березня 2009 р. — №5 (215). — С. 5.

14. Тараріко О.Г. Основні фактори сталого розвитку агроекологічних систем і сільськогосподарських ландшафтів / О.Г. Тараріко // Проблеми сталого розвитку України. — Київ: БМТ, 1998. — С. 254—267.

15. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми / Ю.Ю. Туниця. — Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. — 298 с.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2013 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"